

MONIKA ŁYCZAK

Firma Archeologiczna „Framea”, Kraków

Skarbonki ceramiczne z krakowskich badań archeologicznych

ABSTRACT: *Money Boxes from Archaeological Excavations in Krakow*

The article is an overview of a set of money boxes acquired in the course of excavations conducted in the Old Town of Krakow. The artefacts come from both intact objects (cesspits), as well as from redeposited layers.

The money boxes are made of clay and were formed on the potter's wheel; a low-speed or high-speed potter's wheel in particular cases. The simplest objects are of a rotund or bulbous shape, but the most impressive one resembles a cup on a stem with a foot topped with a kind of "lid". The decorative elements of the money boxes are limited to a color (monochrome) or neutral glazing, engraved horizontal lines or protruding clay strips imprinted with oval depressions (fingerprints).

All of these artifacts have been more or less damaged. Their destruction probably occurred while removing the coins deposited inside; this was done by breaking out the upper part of the object using some kind of tool (e.g. a knife) placed in the slot for inserting coins.

Dating of objects was based on morphological features, and, where it was possible, even on the cultural context. On this basis it was found that the collection includes objects both from medieval and modern times.

KEY WORDS: money box, Krakow, Middle Ages, Modern Times, toys

ABSTRAKT: Artykuł stanowi omówienie zbioru skarbonek pozyskanych w trakcie badań wykopaliskowych prowadzonych na terenie Starego Miasta w Krakowie. Przedstawione zabytki pochodzą zarówno z obiektów nienaruszonych (dołów chłonnych), jak również z nawarstwień nasypowych.

Skarbonki wykonane zostały z gliny zwałowej i uformowane na kole garncarskim; w poszczególnych przypadkach było to koło wolno- lub szybkoobrotowe. Najprostsze egzemplarze mają kształt beczułkowaty lub cebulowaty, najokazalszy natomiast przypomina puchar na nóżce ze stopką zwieńczony rodzajem „przykrywki”. Elementy zdobnicze skarbonek ograniczają się do występowania w niektórych przypadkach barwnego (jednokolorowego) lub neutralnego szkliwienia, poziomych linii rytych lub listw plastycznych z owalnymi wgłębieniami (odciskami).

Wszystkie omawiane zabytki zostały w mniejszym lub większym stopniu uszkodzone. Prawdopodobnie do ich zniszczenia doszło w trakcie wyjmowania zdeponowanych w środku monet; dokonywano tego za pomocą wyłamywania części brzuśca narzędziem (np. nożem) umieszczonym w szczelinie wrzutowej.

Datowania przedmiotów dokonano na podstawie cech morfologicznych, a tam, gdzie to było możliwe, także na podstawie kontekstu kulturowego. Dzięki temu ostatniemu określono, że w skład zbioru wchodzi zarówno obiekty średniowieczne, jak i nowożytne.

SŁOWA KLUCZOWE: skarbonka, Kraków, średniowiecze, nowożytność, zabawki